

Katern De koloniale relatie tussen Indonesië en Nederland

De oriëntatie van dit katern gaat in op de lange relatie van ruim 300 jaar tussen beide landen. Aan bod komt hoe deze relatie is ontstaan en welke sporen dit heeft nagelaten in de culturen van beide landen. Soms zijn dit hele opvallende sporen, maar soms realiseer je je niet eens dat ze alles te maken hebben met de koloniale overheersing van Indonesië door Nederland. Want dat was zeker: een ongelijke relatie, waarbinnen Nederland zeer veel geld verdiende aan uitbuiting van de bevolking. Het is dan ook een stuk van onze geschiedenis waar mensen met gemengde gevoelens naar terug kijken.

Hoofdvraag: Hoe heeft de relatie tussen Indonesië en Nederland zich ontwikkeld tussen 1600 en nu?

Hoofdstuk 1 De VOC-tijd (1596-1799)

Deelvraag: Hoe kon de VOC zoveel winst maken in Indië?

De Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC) bouwde in Azië een groot handelsrijk op, waar grote winsten werden gemaakt. Dit zorgde er mede voor dat de Republiek (Nederland) in de zeventiende eeuw het rijkste en machtigste land van de wereld werd. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de manier waarop de VOC enorme winsten kon maken: door slim handelen, maar ook door sluwheid met een zwarte rand. Aan het eind van de achttiende eeuw kwamen de VOC en de Republiek in de problemen: het bedrijf ging failliet op het moment dat Nederland bezet was door de Fransen.

Hoofdstuk 2 Van verlies naar winst: het Cultuurstelsel (1800-1870)

Deelvraag: Hoe maakte de Nederlandse regering van Nederlands-Indië een winstgevende kolonie?

In 1799 ging de VOC failliet. De Nederlandse regering kreeg de VOC-bezittingen in Indië, maar ook de grote schulden. Vijftig jaar later leverde Indië weer winst op: het Cultuurstelsel, voornamelijk op het eiland Java, bracht miljoenen in de Nederlandse schatkist. Dit geld werd vooral ingezet bij de modernisering van Nederland: de bouw van spoorwegen en kanalen werd vaak volledig gefinancierd door de Javaanse boeren. Deze uitbuiting gebeurde vaak onder leiding van de inheemse vorsten, die hiervoor goed beloond werden door de Nederlandse Handelsmaatschappij, de opvolger van de VOC. Het Cultuurstelsel leverde ook veel kritiek op. Zo werd de uitbuiting in het boek Max Havelaar aan de kaak gesteld, maar ook binnen de liberale regering ontstonden er vraagtekens bij het stelsel.

Hoofdstuk 3 Machtsuitbreiding en verzet: Nederlands-Indië (1870-1942)

Deelvraag: Waarom breidde Nederland zijn macht uit in Nederlands-Indië tussen 1870 en 1942, en welke gevolgen had dat?

In 1870 waren de Nederlanders alleen op Java en de Molukken de baas, maar dat zou snel veranderen. Nederland deed mee aan het modern imperialisme dat aan het eind van de negentiende eeuw de buitenlandse politieke agenda van de Europese landen beheerste. Aan het begin van de twintigste eeuw bestuurd Nederland alle delen van Nederlands-Indië. Vrije ondernemers begonnen op de grote eilanden bedrijven in plantage- en mijnbouw. Zij werden hierbij, als het nodig was, beveiligd door de KNIL. Het leverde een aantal zeer bloedige oorlogen op, waarvan de Atjeh-oorlog wellicht de bekendste is. Toch kwamen er ook steeds vaker geluiden dat er iets voor de bevolking gedaan moest worden. De Ethische politiek zorgde voor (beter) onderwijs voor de Indonesische bevolking en ook mocht er mondjesmaat worden meegepraat over het Nederlandse bestuur van Nederlands-Indië. Het onderwijs zorgde ook voor nationalistische gevoelens bij de bevolking, die zich steeds bewuster werd van haar positie.

Hoofdstuk 4 Indonesië wordt onafhankelijk (1918-1949)

Deelvraag: Hoe werd Indonesië onafhankelijk?

Veel Nederlanders dachten dat Nederlands-Indië nog lang niet klaar was voor onafhankelijkheid, maar de Indonesiërs dachten daar heel anders over. Teleurgesteld keerden deze nationalistische partijen zich steeds meer af van de Nederlanders. Politieke partijen zoals de PKI en PNI radicaliseerden snel: 'Om onafhankelijk te worden moeten we niet samenwerken met de Nederlanders!'

De Japanse bezetting bracht de onafhankelijkheid van Indonesië snel binnen handbereik: de afwezigheid van de Nederlanders gaf Soekarno de mogelijkheid om in augustus 1945 de Republiek Indonesië uit te roepen. Nederland accepteerde dit niet, met de politieke acties als gevolg. Uiteindelijk moest Nederland in december 1949, onder zware internationale druk, alsnog de soevereiniteit aan Indonesië overdragen.

Hoofdstuk 5 Onderzoek

Onderzoeksvraag: Hoe ontwikkelde de relatie tussen Nederland en Indonesië zich nadat Indonesië onafhankelijk was geworden in 1949?

Op 27 december 1949 werd Indonesië officieel onafhankelijk van Nederland. Kon Nederland de onafhankelijkheid accepteren en Indonesië als een gelijkwaardige partner behandelen? Hoe ging Indonesië om met de Nederlanders en de Nederlandse bedrijven in het land? Bij deze opdracht onderzoeken de leerlingen de onderlinge relatie ná de soevereiniteitsoverdracht: de problematiek van de Molukkers en het erkennen van oorlogsmisdaden tijdens de politionele acties.